

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av strålskyddslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att strålskyddslagen skall ändras.

Propositionen innehåller ett förslag till genomförande av Europeiska unionens råds direktiv om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor, nedan strålkällsdirektivet. Direktivet ändrar inte i väsentlig grad innehållet i de säkerhetskrav som med stöd av strålskyddslagen tillämpas i Finland. Det föreslås dock att de viktigaste kraven regleras mera preciserat i lag.

För att garantera täckandet av kostnaderna för kasserande av de allra kraftigaste slutna strålkällorna med hög aktivitet föreslås att verksamhetsutövarna skall ställa en ekonomisk säkerhet som garanterar betalningen av dessa kostnader.

Vid sidan av genomförandet av strålkällsdirektivet föreslås i lagen vissa justeringar som föranleds av ändringar i författningsmil-

jön. Dessutom föreslås att man i strålskyddslagen tar in ett förbud mot import av något annat radioaktivt avfall för hantering i Finland än sådant som härstammar från strålkällor som är tillverkade i Finland.

Propositionen innehåller en bestämmelse om bemyndigande. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om kvantitativa grunder för ekonomiska säkerheter, de uppgifter som skall levereras tillsammans med en sluten strålkälla med hög aktivitet, verksamhetsutövarens skyldighet att rapportera till tillsynsmyndigheten samt åtgärder för att oskadliggöra radioaktivt avfall. De specificerade aktivitetsnivåer för slutna strålkällor med hög aktivitet som anges i bilagan till strålkällsdirektivet skall publiceras i Strålsäkerhetscentralens föreskriftssamling.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2006.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge.....	3
2. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	3
2.1. Strålkällsdirektivet	3
Direktivets syften	3
Situationen i Finland.....	4
Ändringar i strålskyddslagen.....	7
2.2. Andra förslag till ändringar	7
3. Propositionens konsekvenser	8
3.1. Ekonomiska konsekvenser	8
3.2. Konsekvenser i fråga om organisation.....	8
3.3. Miljökonsekvenser	8
4. Beredningen av propositionen	8
DETALJMOTIVERING	9
1. Lagförslag	9
2. Ikraftträdande	16
LAGFÖRSLAG	17
om ändring av strålskyddslagen	17
BILAGA	21
PARALLELLTEXTER	21
om ändring av strålskyddslagen	21

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Strålskyddslagen (592/1991), som trädde i kraft i början av 1992, är en säkerhetslag vars syfte är att förhindra och begränsa skador på hälsan och andra skadeverkningar som föranleds av strålning. I enlighet härmed innehåller lagen bland annat bestämmelser om bedömningsgrunder för godkännande av verksamhet som förorsakar strålning, verksamhetsutövarens ansvar och skyldigheter när det gäller att garantera säkerheten samt övervakning av säkerheten.

Ärenden som gäller strålnings säkerhet inom Europeiska unionen hör till Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom). Fördraget om Europeiska atomenergigemenskapen (Euratomfördraget) är ett av unionens grundläggande fördrag. När Finland år 1995 blev medlem i unionen gjordes de ändringar i strålskyddslagen som strålsäkerhetsdirektiven förutsatte. De mest centrala direktiven rådets direktiv 96/29/EURATOM om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagarnas och allmänhetens hälsa mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning, nedan BSS-direktivet och rådets direktiv 97/43/EURATOM om skydd för personers hälsa mot faror vid joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning och om upphävande av direktiv 84/466/Euratom, nedan MED-direktivet.

En materiell säkerhetsnivå enligt Europeiska unionens normer ingick i kraven enligt strålskyddslagen redan när Finland anslöt sig till unionen. Av denna anledning innebar genomförandet av direktivet, i synnerhet i fråga om BSS, i huvudsak att frågor gällande förfarandet skulle anpassas till standarderna enligt direktivet.

Anslutningen till Europeiska unionen innebär också deltagande i unionens interna kontakt- och rapportsystem, vilka bl.a. gäller övervakning av strålning i miljön, övervakning av radioaktiva ämnen i livsmedel, beredskap för strålnings situationer som avviker från det normala och uppföljning av strå-

ningsexponering som förorsakas av medicinsk användning av strålning. Strålsäkerhetscentralen fungerar som nationell expert- och kontaktmyndighet i dessa uppgifter.

I december 2003 gav rådet ett nytt direktiv 2003/122/Euratom om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor nedan *strålkällsdirektivet*. Grundtanken i direktivet är att förutom de allmänna kraven i BSS-direktiven även befästa vissa krav och förfaranden för användning, hantering och övervakning av sådana strålkällor med hög aktivitet som anses särskilt farliga.

De ändringsbehov som nu föreligger föranleds av genomförandet av strålkällsdirektivet. Samtidigt föreslås ett antal ändringar i strålskyddslagen för uppdatering av vissa detaljer.

2. Målsättning och de viktigaste förslagen

2.1. Strålkällsdirektivet

Direktivets syften

Strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen indelas i öppna och slutna strålkällor. En sluten strålkälla är en strålkälla i vilken det radioaktiva ämnet är inneslutet i en tät kapsel som förhindrar att det sprids ut. För att kontrollera strålningen placeras strålkällskapseln i en behållare med ett reglerbart "fönster" eller en motsvarande mekanism genom vilken strålningen kan ledas utanför behållaren i en önskad strålkägla.

Behållaren är av bly eller något annat ämne som effektivt förhindrar strålning. När mekanismen är stängd sänder källan praktiskt taget inte ut någon strålning alls. När strålkällan används är den strålkägla den sänder ut noggrant begränsad. Viktiga faktorer med tanke på säkerheten är framför allt yrkeskunnighet, planerat verksamhetssätt och noggrannhet vid själva användningen.

Det finns många olika storlekar av slutna

strålkällor. Till och med en vanlig brandvarnare kan vara en liten sluten strålkälla, i vilken den radioaktiva kristallen fungerar som detektor för rökgas. Strålkällsdirektivet är avsett för kraftiga strålkällor som kan vara livsfarliga om de hanteras utan sakkunskap. Till de mest extrema exemplen hör fall som dokumenterats utanför Europeiska unionen, där någon utan att bry sig om säkerheten har lämnat en kraftig strålkälla, t.ex. en koboltkälla som använts vid strålbehandling, i miljön och de intet ont anande personer som funnit den har utsatts för dödande stråldoser.

De aktivitetsnivåer som definierar slutna strålkällor med hög aktivitet presenteras i en bilaga till direktivet (bilaga 1). Tabellerna med aktivitetsnivåerna har gjorts upp per grundämne, separat för varje radionuklid enligt nuklidens egenskaper med tanke på strålningssäkerheten.

Syftet med strålkällsdirektivet är att skapa enhetliga lagstadgade garantier för en säker hantering av slutna strålkällor med hög aktivitet inom Europeiska unionens territorium. För att en effektiv övervakning skall kunna garanteras bör den som använder eller innehar slutna strålkällor med hög aktivitet alltid ha en myndighets tillstånd. Ansökan om tillstånd skall innehålla tillräckliga uppgifter och utredningar kring de faktorer som är väsentliga med tanke på säke rheten.

Enligt direktivet skall varje sluten strålkälla med hög aktivitet identifieras och märkas med ett unikt nummer och numren skall bokföras noggrant. De får behandlas endast av personer med vederbörlig utbildning, som förstår betydelsen av säkerhetskraven i fråga om behandlingen.

Särskild uppmärksamhet fästs vid innehavbyten där en sluten strålkälla med hög aktivitet överförs från en tillståndsinnehavare till en annan. Särskilda bestämmelser gäller för slutet av strålkällans livscykel, då man inte längre finner god användning för den och den blir radioaktivt avfall. Om strålkällan inte kan returneras till tillverkaren måste den kunna överlåtas till en så kallad godkänd anläggning, som vederbörande myndighet i medlemslandet i fråga har konstaterat kunna ta emot, hantera och förvara slutna strålkällor med hög aktivitet som tagits ur bruk.

Direktivet förutsätter också en ekonomisk

säkerhet eller något annat arrangemang som garanterar en säker hantering av slutna strålkällor med hög aktivitet också i sådana fall där innehavaren av strålkällan t.ex. på grund av betalningsoförmåga inte kan sköta om att källan tas ur bruk. Utgångspunkten är att man redan vid ansökan om tillstånd skall ha en plan för hur strålkällan skall tas ur bruk, antingen genom att den returneras till tillverkaren eller överlåts till en godkänd anläggning. Samtidigt skall en säkerhet ställas, som definieras närmare genom medlemsstatens bestämmelser och genom vilken täckandet av kostnaderna för kasserandet av strålkällan garanteras i fall att den verksamhetsutövare som skall svara för kostnaderna inte kan göra det.

Direktivet förutsätter också beredskap för hantering av s.k. herrelösa strålkällor. Det är fråga om en herrelös strålkälla när strålkällans ursprung är okänt eller man inte kan finna den verksamhetsutövare som ansvarar för strålkällan.

De allmänna kraven gällande strålningssäkerhet, såsom exponeringsnormer, dosövervakningskrav i fråga om strålningsarbetstagare och andra allmänna krav, stämmer överens med BSS-direktivet. Genom strålkällsdirektivet harmoniseras särskilda säkerhetskrav för hanteringen av slutna strålkällor med hög aktivitet, vilka till vissa delar kompletterar och preciserar de grundläggande kraven i BSS-direktivet.

Situationen i Finland

I vissa europeiska länder har övervakningen av strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen varit ofullständig i det avseendet att de nationella myndigheterna saknar systematiskt sammanställda uppgifter om de strålkällor som finns i landet. Detta förhållande har varit en central orsak till att strålkällsdirektivet bereddes. I Finland är den grundläggande utgångspunkten i ordning: från och med slutet av 1950-talet har tillstånd krävts för användning av radioaktiva ämnen. Uppgifter om strålkällor och deras användningsställen har från början av 1980-talet systematiskt samlats in och sparats i Strålsäkerhetscentralens tillsynsregister.

Tillståndsplikten innebär att uppgifter om

strålkällor som används i en verksamhet skall registreras i samband med behandlingen av säkerhetstillståndet. Eftersom dessutom förändringar i verksamheten, bl.a. när strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen tas i bruk eller tas ur bruk, i enlighet med 16 § i strålskyddsförordningen (1512/1991) skall meddelas till Strålsäkerhetscentralen kan man på goda grunder konstatera att det finns ytterst få, om överhuvudtaget några strålkällor i Finland som är registrerade och står utanför tillsynen. En sådan källa kan inte existera utan att det innebär ett brott mot strålskyddslagstiftningen.

Enligt Strålsäkerhetscentralens register finns det sammanlagt 116 slutna strålkällor med hög aktivitet i Finland. Antalet verksamhetsutövare som använder slutna strålkällor med hög aktivitet uppgår till 62. Den allmänaste användningen är radiometrisk mätanordningar inom industrin (60 strålkällor) som vanligen används i kvalitetsstyrningen inom processer i metallindustrin. Andra användningsformer är industrifotografering (15 källor), gammastrålning (13), strålbildning (13), kalibrering av mätare och dosimetrar (6) samt forskning (9).

Stora koncentrationer av strålkällor med hög aktivitet har inte funnits i Finland sedan den anläggning för sterilisering av sjukhusutrustning som verkade i Ilomants åren 1982-2002 lade ner sin verksamhet och de kraftiga koboltkällor som hade använts vid steriliseringen returnerades till sina tillverkare i utlandet. Även aktiviteten hos enskilda strålkällor med hög aktivitet varierar mycket, beroende på användningsändamålet. De kraftigaste slutna strålkällorna som för närvarande är i användning i Finland är apparater för strålning av blod, vilkas aktivitet är 3000-5000 gånger högre än den nedre gränsen för tillämpning av strålkällordningen. För närvarande finns det åtta sådana strålarapparater i Finland.

Enligt Strålsäkerhetscentralens utredning finns för något under hälften av alla slutna strålkällor med hög aktivitet i Finland en plan för hur de skall tas ur bruk när användningstiden är slut. Planen grundar sig i allmänhet på ett avtal med strålkällans tillverkare om att en strålkälla som tagits ur bruk får returneras till tillverkaren. I fall det inte finns

någon acceptabel plan förutsätter direktivet att en plan utarbetas inom den övergångstid som hänförs till genomförandet av direktivet, dvs. före utgången av 2007.

Strålkällordningen bygger på tanken att det finns en såkallad godkänd anläggning. Med godkänd anläggning avses en verksamhetsutövare till vars verksamhetsområde hör att hantera radioaktivt avfall och som en behörig myndighet har konstaterat ha kompetens för denna typ av verksamhet. I Finland har koncentrationen av radioaktivt avfall till ett slutförvaringsställe ordnats genom ett avtal år 1996 mellan staten och Industrins Kraft Ab, genom vilket Industrins Kraft Ab till staten har överlåtit ett underjordiskt utrymme som är beläget i anslutning till en slutförvaringsgrotta för medel- och lågaktivt kärnavfall på Olkiluoto kärnkraftverks område.

Avtalet gäller radioaktivt avfall som har uppkommit i Finland inom hälso- och sjukvården, industrin, forskning och funktioner som kan jämföras med dem. Avfall med utländskt ursprung får inte placeras i Olkiluoto. På basis av avtalet har sådant radioaktivt avfall som uppkommit i de ovan nämnda funktionerna och som på behörigt överlåtit till staten lagrats i Olkiluoto. Avtalet innefattar förutom långtidsförvaring också slutförvaring av allt sådant radioaktivt avfall som med beaktande av avfallets aktivitet och andra fysikaliska egenskaper kan slutförvaras i anslutning till medel- och lågaktivt kärnavfall utan att tillståndsvillkoren för slutförvaringsplatsen kränks.

En del av de slutna strålkällorna med hög aktivitet är sådana som inte kan slutförvaras i en grotta som är avsedd för slutförvaring av medel- och lågaktivt avfall. Åtminstone vissa gammakällor med mycket lång halveringstid måste i framtiden åtskiljas från det material som slutförvaras. I avtalet har man planerat detta så att man i det skedet då slutförvaringsgrottan tas ur bruk och slutgiltigt stängs inventerar allt avfall som samlats och separerar de delar som inte lämpar sig för slutförvaring och överlämnar dem till staten. Till övriga delar sköter Industrins Kraft Ab om slutförvaringen.

Stängningen av grottan blir aktuell om uppskattningsvis 50 år. Det som för närvarande är aktuellt är behovet att garantera en

lämplig avfallshantering i fråga om strålkällor som tagits ur bruk. I fall en strålkälla inte kan returneras till utlandet t.ex. till dess tillverkare måste det finnas möjlighet att lämna den till en säker långtidsförvaring, i stället för att strålkällor som tagits ur bruk för obestämd tid blir kvar i verksamhetsutövarnas verksamhetsutrymmen.

Avtalsarrangemanget mellan staten och Industrins Kraft Ab motsvarar detta behov. Med stöd av avtalet kan man garantera en koncentrerad och säker långtidsförvaring av strålkällor, inklusive slutna strålkällor med hög aktivitet, som tagits ur bruk i sådana fall där det inte är möjligt att returnera strålkällan till dess tillverkare.

Social- och hälsovårdsministeriet har som företrädare för staten undertecknat avtalet. Strålsäkerhetscentralen har genom ett särskilt uppdragsprotokoll skött om de praktiska uppgifterna vid genomförandet av avtalet. Till uppgifterna hör att ta emot avfallspartier och överföra dem till Olkiluoto, vid behov även att förpacka dem. Åtgärderna debiteras till självkostnadspris enligt de grunder som fastställts i lagen om grunderna för avgifter till staten. Detta arrangemang, som har visat sig praktiskt i alla avseenden, avviker från den administrativa utgångspunkten i strålkällsdirektivet, vilken bygger på ett antagande att det finns en särskild "godkänd anläggning".

Ett tänkbart förlopp skulle naturligtvis vara att en verksamhetsutövare med nödvändiga förutsättningar ansöker om att få bli en godkänd anläggning och tar emot avfall och lagrar det samt sköter andra åtgärder som hänför sig till detta. För närvarande finns det ingen garanti för att en sådan verksamhetsutövare anmäler sig. Kvantiteten radioaktivt avfall i små mängder är relativt liten, i medeltal en kubikmeter per år när avfallet är förpackat på lämpligt sätt. Den ringa volymen begränsar utan tvekan intresset att med affärsekonomiska intressen specialisera sig som godkänd anläggning.

En betydande aspekt vid bedömningen av förutsättningarna för att verka som en godkänd anläggning är också behovet av kontinuitet och beständighet. Även om det i detta skede inte är helt nödvändigt att förutsätta beredskap för slutförvaring av radioaktivt av-

fall som tagits emot måste förutsättningar krävas för en långvarig verksamhet. I praktiken innebär detta att en godkänd anläggning antingen skall vara en enhet inom den offentliga förvaltningen eller en annan etablerad aktör i vars verksamhet en godkänd anläggnings uppgifter kan integreras på ett ändamålsenligt sätt. Säsom konstaterats medför avfallshanteringens småskalighet i ett land av Finlands storlek utan tvekan egna begränsningar i detta hänseende.

Det nuvarande arrangemanget måste kunna upprätthållas åtminstone så länge det inte finns någon annan klar lösning. Nedan behandlas närmare möjligheten att Strålsäkerhetscentralen fortsätter sköta de praktiska åtgärder som förutsätts vid mottagande och långtidsförvaring av radioaktivt avfall.

Enligt 19 § i strålskyddslagen kan en ekonomisk säkerhet krävas av en verksamhetsutövare när tillstånd beviljas för omfattande hantering av radioaktiva ämnen eller verksamheten kan ge upphov till radioaktivt avfall och oskadliggörandet av det medför betydande kostnader. Paragrafen om ställande av säkerhet har hittills inte tillämpats i praktiken. I fråga om s.k. herrelösa strålkällor eller i fall där verksamhetsutövaren är betalningsoförmögen har 51 § i strålskyddslagen fungerat som säkerhet. Enligt paragrafen har staten i sådana fall sekundär ombesörjningsplikt. Enligt 25 § i strålskyddsförordningen skall Strålsäkerhetscentralen fullgöra ombesörjningsplikten.

Det har varit mycket sällsynt att en strålkälla med stöd av 51 § i strålskyddslagen har överlåtits till staten. En sådan situation där Strålsäkerhetscentralen skulle ha varit tvungen att ingripa för att en verksamhetsutövare skulle ha försummat sin ombesörjningsplikt har aldrig förekommit. De enskilda fall som förekommit har varit sådana där det t.ex. bland metallskrot har funnits en radioaktivt förorenad del eller en enskild liten strålkälla. För det mesta har det varit fråga om ett importerat skrotparti. Också antalet fall av detta slag kan beräknas minska eftersom man har skaffat effektiva stråldetektorer som används av tullmyndigheterna vid gränsövergångsställena.

Strålkällsdirektivet betonar vikten av arrangemang för att garantera att slutna strå-

källor med hög aktivitet tas ur bruk på ett lämpligt sätt. Med tanke på detta bör man i samband med genomförandet av direktivet även bedöma behovet av krav på ekonomiska garantier.

Ändringar i strålskyddslagen

Det föreslås att de bestämmelser som behövs för genomförandet av strålkällsdirektivet i huvudsak skall utföras genom ett nytt 8 a kap. i strålskyddslagen. De nya bestämmelserna snarare preciserar den existerande lagstiftningen än skapar en ny. Detta beror på att de krav och tillsynsmekanismer som redan ingår i strålskyddslagen i hög grad motsvarar principerna i strålkällsdirektivet. Ett tydligt exempel är 16 § (Säkerhetstillstånd och beviljandet av det), vars grundläggande krav motsvarar grunderna enligt strålkällsdirektivet. Innehållet i kraven i direktivet är dock mera preciserat än i strålskyddslagen, varför en justering i enlighet med direktivet föreslås i det nya 8 a kap. (den föreslagna 31 b §).

En del av verksamhetsutövarens skyldigheter enligt strålkällsdirektivet är av så allmän karaktär att det kan ge en vilseledande bild av vad skyldigheterna omfattar om de presenteras i det särskilda kapitlet om slutna strålkällor med hög aktivitet. Av denna anledning föreslås att bestämmelser om skyldighet att ordna utbildning för personalen och bokförings- och anmälningsskyldighet gällande radioaktiva ämnen tas in i 4 kap. om verksamhetsutövarens allmänna skyldigheter. De nämnda skyldigheterna är redan nu etablerad praxis genom bestämmelser på förordningsnivå och Strålsäkerhetscentralens ST-direktiv. Trots detta är det motiverat att ta in skyldigheterna i lagen på det sätt som nu föreslås.

Det föreslås att frågan gällande en godkänd anläggning som behandlades ovan skall lösas på det sättet att begreppet godkänd anläggning definieras i strålskyddslagen och nämns på lämpliga ställen i lagen. Trots detta föreslås att det åtminstone för tillfället skall vara möjligt att Strålsäkerhetscentralen på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet fortfarande vidtar praktiska åtgärder för att oskadliggöra radioaktivt avfall i små mängder. Objektivt sett motsvaras principerna om

hållbar strålhygien med säkerhet av det nuvarande förhållandet, där en riksomfattande expertinrättning inom branschen för statens räkning tar emot radioaktivt avfall som producerats i små mängder och ser till att det förpackas på vederbörligt sätt och levereras för långtidsförvaring till ett bergsområde i Olkiluoto.

I sin egen organisation har Strålsäkerhetscentralen separerat mottagningen av avfall från säkerhetstillsynen för avfallshantering så att det inte finns något beroendeförhållande mellan dessa funktioner. Funktionerna finns vid olika avdelningar. Avfallshanteringstjänsterna tillhandahålls av ett laboratorium för strålhygien som hör till forskningsavdelningen. Säkerheten övervakas av behörig myndighetsavdelning.

Det föreslås att det nuvarande förhållandet skall kunna fortsätta genom att en bestämmelse om bemyndigande tas in i strålskyddslagen. Arrangemanget föreslås vara i kraft tills vidare. Om någon annan rimlig lösning som uppfyller kraven för en godkänd anläggning uppkommer ordnas verksamheten för oskadliggörande av radioaktivt avfall enligt den. Enligt 31 g § 3 punkten i lagförslaget får det nuvarande arrangemanget upprätthållas genom förordning av statsrådet i fall att det för tillfället inte finns någon sådan godkänd anläggning som lagen utgår från.

Det föreslås att en ekonomisk säkerhet enligt 19 § i strålskyddslagen tas i bruk i fråga om de allra största slutna strålkällorna på det sätt som beskrivs närmare i detaljmotivering- en i samband med 31 f §.

2.2. Andra förslag till ändringar

Vid sidan av genomförandet av strålkällsdirektivet föreslås vissa justeringar i strålskyddslagen, vilka föranleds av utvecklingen av lagstiftningsomgivningen. Den relativt omfattande rätt att meddela undantag som Strålsäkerhetscentralen har haft (71 §) föreslås bli upphävd såsom onödig.

Det föreslås att Strålsäkerhetscentralens behörighet som den myndighet som godkänner dosimetritjänst i fråga om strålning skall befästas genom mera preciserade bestämmelser på lagnivå. Det är fråga om ett förtydligande som preciserar genomförandet av det

system som avses i BSS-direktivet.

Principerna i den uppförandekod (Code of Conduct) som Internationella atomenergiorganet (IAEA) publicerat föreslås bli intagna i lagen vad beträffar export eller import av slutna strålkällor med hög aktivitet till eller från länder utanför Europeiska unionen. En central fråga är förbudet mot export av sådana strålkällor till ett land som inte har tillräckliga förutsättningar för att garantera säkerheten i fråga om strålkällan och dess användning. Samtidigt föreslås att 52 a § i strålskyddslagen kompletteras med ett förbud mot att till Finland såsom radioaktivt avfall importera en strålkälla som har tagits ur bruk.

3. Propositionens konsekvenser

3.1. Ekonomiska konsekvenser

Propositionen medför allmänt taget inte ekonomiskt betydande förändringar i det ansvar och de skyldigheter som verksamhetsutövare som använder strålning redan nu har med stöd av strålskyddslagstiftningen. Följaktligen har propositionen inte några omfattande ekonomiska konsekvenser.

Användare av de allra kraftigaste slutna strålkällorna med hög aktivitet måste dock ställa en ekonomisk säkerhet som garanti för täckandet av de kostnader som föranleds av att strålkällan tas ur bruk. Detta är en ekonomisk fråga, eftersom de inrättningar som beviljar säkerheter försätter realsäkerheter eller åtminstone prissätter den ekonomiska risk som beviljandet av säkerheten föranleder. Det finns emellertid all anledning att anta att kostnaderna blir små åtminstone då

den som ansöker om en säkerhet, t.ex. bankgaranti, ställer en normal realsäkerhet till den bank som står som garant.

3.2. Konsekvenser i fråga om organisation

Propositionen har inga direkta konsekvenser i fråga om organisation, förutom i det fall att de praktiska uppgifterna gällande radioaktivt avfall övergår från Strålsäkerhetscentralens laboratorium för strålhygien till en sådan annan inrättning som har beredskap och behörighet att fungera som en godkänd anläggning. En sådan lösning är inte att vänta för närvarande.

3.3. Miljökonsekvenser

Konkreta miljökonsekvenser är inte att vänta. Miljöhygien är med avseende på användningen av strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen redan nu på en synnerligen hög nivå i vårt land. Lagförslaget bidrar dock till att stärka en lagstiftningsstruktur genom vilken tillämpningen och vidareutvecklingen av en sådan miljöhygien som är nödvändig i användningen av strålning garanteras.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsoministeriet i samarbete med Strålsäkerhetscentralen.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

10 §. Radioaktivt avfall. Det föreslås att paragrafen kompletteras med en definition av begreppet ”godkänd anläggning”. Med en godkänd anläggning avses en verksamhetsutövare som har ett i strålskyddslagen avsett säkerhetstillstånd för verksamhet inom vilken radioaktivt avfall oskadliggörs. I praktiken innebär detta mottagande av radioaktivt avfall samt förvaring av avfallet för en längre tid än endast tillfälligt. Verksamheten omfattar normalt även förpackande av radioaktivt avfall och andra åtgärder som hänför sig till hantering och förvaring av avfallet.

Utöver detta kan den godkända anläggningens verksamhet även omfatta nermontering av anordningar som innehåller radioaktiva ämnen, rengöring av radioaktivt förorenade objekt samt åtgärder som kräver specialkunskap och kan jämnställas med dessa.

Begreppet att oskadliggöra radioaktivt avfall innefattar i sin helhet också slutlig förvaring av avfallet på ett sätt som avses bli bestående (slutförvaring). Tills vidare finns det dock inget akut behov att fastställa kriterier för slutförvaring av radioaktivt avfall. Om en organisation som har vederbörlig kompetens ansöker om att bli en godkänd anläggning uppställs villkoren för slutförvaring inte nödvändigtvis ännu vid behandlingen av tillståndet. Denna reservation är motiverad också med tanke på att det för närvarande inte finns allmänt godtagna internationella jämförelseobjekt för kriterierna för godkännande av slutförvaring.

12 §. Strålningsarbete. Definitionen av strålningsarbete hänför sig till grunderna för systemet för uppföljning av de stråldoser som arbetstagare som utför strålningsrelaterat arbete utsätts för. Det föreslås att en definition av begreppet ”godkänd dosimetritjänst” fogas till paragrafen. Begreppet avser en verksamhetsenhet eller tjänsteproducent som ansvarar för mätande och fastställande av individuella stråldoser inom ramen för uppföljningen av arbetstagarnas exponering för strålning och vars kompetens för verksamhe-

ten har konstaterats av Strålsäkerhetscentralen. Avsikten med tillägget är att de rättsliga grunderna för godkännande av dosimetritjänster skall preciseras noggrannare än för närvarande.

14 a §. Skyldighet att ordna utbildning. Både BSS-direktivet och strålkällsdirektivet förutsätter av verksamhetsutövarna specialkompetens enligt deras användning av strålning. Detta ingår bland annat skyldigheten att ordna strålsäkerhetsutbildning för personal som deltar i användningen av strålkällor.

Enligt strålskyddslagen skall verksamhetsutövaren sörja för att han eller hon i frågor som gäller verksamhetens säkerhet förfogar över sådan sakkunskap som strålanvändningens art och omfattning kräver. Även om detta i sak innefattar omsorg om användarpersonalens yrkesmässiga färdigheter skall kravet på planmässig utbildning av personalen anses viktigt såväl inom specialiserat arbete som inom användning och hantering av strålkällor. Av denna anledning är det motiverat att komplettera strålskyddslagen med en särskild bestämmelse om skyldighet att ordna utbildning för personalen.

Utbildningen skall vara planmässig och kontinuerlig. Den skall innehålla vägledning till säkerhetsinriktade verksamhetssätt samt information om strålning och dess konsekvenser. Typiska förfaranden inom kvalitetsledningen, såsom användarpersonalens egna bedömningar av verksamhetssätten, är viktiga när man strävar efter att förebygga händelseförlopp som kan leda till en farlig situation vid användning av strålkällor.

När det gäller användarpersonalens kompetenskrav finns det ingen anledning att skilja åt användningen av slutna strålkällor med hög aktivitet från annan verksamhet som omfattas av strålskyddslagen. Det är motiverat att rikta utbildningsskyldigheten så att den gäller sådan strålningsverksamhet som avses i strålskyddslagen överlag. Därför föreslås att en bestämmelse om skyldighet att ordna utbildning ingår i 4 kap. i strålskyddslagen, som innehåller bestämmelser om verksamhetsutövarens allmänna skyldigheter.

14 b §. Bokförings- och anmälningsskyldighet. Verksamhetsutövarna skall föra bok över de strålkällor innehållande radioaktiva ämnen som de förfogar över. I praktiken har bokföring krävts på basis av Strålsäkerhetscentralen inspektionsrätt (53 § i strålskyddslagen), och till en del också genom hänvisningarna i de tillståndsvillkor som anges i 16 § i strålskyddslagen.

Bokföringsskyldigheten har preciserats och justerats i de säkerhetsanvisningar (ST-direktiv) som Strålsäkerhetscentralen utfärdat med stöd av 70 § i strålskyddslagen.

Det system som baserar sig på nämnda bestämmelser och anvisningar har fungerat på det sätt som var avsett. De strålkällor innehållande radioaktiva ämnen som används i vårt land, dvs. även andra än slutna strålkällor med hög aktivitet, har kunnat övervakas. De register över strålkällor och deras användningsplatser som Strålsäkerhetscentralen, som övervakar säkerheten, för är i internationell jämförelse väl uppdaterade.

Strålkällsdirektivet innehåller ett krav på bokföring av slutna strålkällor, varför uppfyllandet av kravet skall kunna påvisas vid genomförandet av direktivet. Redan med tanke på detta är det motiverat befästa grunderna för skyldigheten genom bestämmelser på lagnivå. Eftersom bokföringsskyldigheten också hittills har tillämpats på alla strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen föreslås att bestämmelserna om denna skyldighet placeras i det kapitel i strålskyddslagen som behandlar verksamhetsutövarens allmänna skyldigheter. Det föreslås att Strålsäkerhetscentralen i enlighet med rådande praxis skall ge närmare anvisningar om bokföringen och anmälan av bokföringsuppgifter till registret.

31a §. Definitioner. Det föreslås att de flesta ändringar som behövs för genomförandet av strålkällsdirektivet genomförs genom att ett nytt 8 a kap. med rubriken Slutna strålkällor med hög aktivitet fogas till strålskyddslagen. Kapitlet inleds med definitionerna av strålkällsdirektivet och slutna strålkällor med hög aktivitet (31 a §).

Definitionen av strålkällsdirektivet är till sin natur skrivteknisk. Direktivets fullständiga namn är så långt att det inte är ändamålsenligt att upprepa det senare i texten.

Definitionen av slutna strålkällor med hög

aktivitet motsvarar definitionen i direktivet. En sluten strålkälla med hög aktivitet är en strålkälla vars aktivitetsnivå överstiger den gräns som fastställts i en tabell i bilagan till direktivet och vars struktur vid vanliga användningsförhållanden förhindrar att radioaktiva ämnen sprids ut i miljön. T.ex. ett flytande radioaktivt ämne, som förvaras i en glasflaska som lätt går sönder, kan inte vara en sluten strålkälla enligt definitionen. Å andra sidan är slutna strålkällor med hög aktivitet kraftiga jämförda med vanliga strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen. Detta innebär att ovarsam hantering av slutna strålkällor med hög aktivitet alltid är farlig och att det är ännu farligare om strålkällorna kommer i händerna på icke sakkunniga eller ut i miljön. Av denna anledning har bestämmelser om specialkrav gällande säkerheten i fråga om strålkällor utfärdats genom ett särskilt strålkällsdirektiv.

31 b §. Ansökan om och beviljande av säkerhetstillstånd. För användning av strålning enligt strålskyddslagen måste man ha ett säkerhetstillstånd, vilket kan sökas hos Strålsäkerhetscentralen. Bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för beviljande av säkerhetstillstånd finns i 16 § i strålskyddslagen. Dessutom bedöms tillståndsansökningarna vid behov utgående från kraven i de allmänna principerna i 2 § i strålskyddslagen. Detta gäller i synnerhet sådan användning av strålning som inte är etablerad och vars berättigande man därför måste utvärdera grundligt med hjälp av expertutlåtanden och vid behov även av internationella jämförelseobjekt.

Enligt strålkällsdirektivet måste man ha förhandstillstånd för att använda, inklusive ta i besittning, slutna strålkällor med hög aktivitet. Ett tillståndssystem som avses i strålskyddslagen och som gäller all slags användning av strålning som inte särskilt befriats från tillståndet uppfyller detta krav. De allmänna förutsättningar för beviljande av säkerhetstillstånd som avses i 16 § i strålskyddslagen skall som sådana tillämpas bland annat vid bedömningen av förutsättningarna för en säker användning av slutna strålkällor med hög aktivitet.

Regleringen i direktivet är dock mera detaljerad än den reglering som anger de grund-

läggande förutsättningarna i 16 och 18 § i strålskyddslagen. Därför är det i syfte att genomföra direktivet på ett vederbörligt sätt motiverat att komplettera strålskyddslagen med sådana preciserade tillståndskrav som anges i strålkällsdirektivet. Dessa krav medför egentligen inget nytt i det centrala innehållet i 16 och 18 § i strålskyddslagen. Det är snarare fråga om att presentera samma kravkomponenter på ett utförligare sätt. Kraven gäller strålkällan och dess kringutrustning, kvalitetsledning, service av strålkällan och dess kringutrustning, beredskap för nödsituationer, ställande av en ekonomisk säkerhet och beredskap för att ta strålkällan ur bruk när det inte längre finns användning för den för det ändamål som avses i tillståndet.

Det föreslås att 31 b § skall innehålla bestämmelser om dessa krav. Kraven motsvarar till de centrala delarna den kravnivå som redan tillämpas i Finland. Till vissa delar preciserar och kompletterar kraven den tidigare kravnivån.

Det tydligaste nya elementet jämfört med den kravnivå som tillämpats i Finland är kraven gällande förberedelser för kasserande av slutna strålkällor med hög aktivitet. Dessa skärpningar av kravnivån är välmotiverade med tanke på säkerheten och god strålhygien. I anslutning till genomförandet av strålkällsdirektivet är det motiverat att bedöma kravnivån också inom vissa andra delområden som gäller säkerheten, såsom kvalitetsledning och beredskap för nödsituationer.

Ställande av en ekonomisk säkerhet som är avsedd som garanti för en säker hantering av strålkällor som kasseras behandlas separat i samband med 31 f §.

31 c §. Användning av strålkällor. De krav som behandlades ovan i samband med 31 b § hänför sig till förfarandet med säkerhetstillstånd och gäller i första hand förberedelser för användning av slutna strålkällor med hög aktivitet innan verksamheten inleds. En annan viktig del av säkerheten är de krav som anges i artikel 6 i strålkällsdirektivet och vilka gäller de skyldigheter och åtgärder som gäller för tillståndsinnehavaren under tiden för användningen i syfte att garantera säkerheten.

Också dessa åtgärder skall planeras och upprätthållas med särskild noggrannhet. De

omfattar för det första läckagetester, i syfte att garantera att strålkällorna är täta, samt regelbundna säkerhetskontroller av källorna och deras användningsställen. För det andra skall det finnas tillräckliga säkerhetsarrangemang för att skydda strålkällorna mot lagstridig verksamhet, försvinnande eller skador. Det är också viktigt att förutse användningshändelser som avviker från det normala, såsom att en strålkälla har skadats, försvunnit eller blivit utsatt för lagstridig verksamhet, för att de åtgärder som är nödvändiga för att garantera och återställa ett tryggt läge vid behov kan vidtas utan dröjsmål.

I en sådan situation skall också krävas att Strålsäkerhetscentralen, som övervakar säkerheten, utan dröjsmål meddelas om det som hänt samt, när de omedelbara säkerhetsåtgärderna vidtagits, tillräckligt snabbt får grundläggande information om händelsen, orsakerna till den och eventuella skador. Strålskyddsförordningen innehåller bestämmelser om detta. Huruvida förordningen bör justeras skall bedömas vid beredningen av de ändringar i strålskyddsförordningen som föranleds av genomförandet av strålkällsdirektivet.

Ett kontrollerat kasserande av strålkällor som inte längre behövs är ett viktigt skede i kedjan av säkerhetsåtgärder. Detta gäller alla strålkällor, men i synnerhet slutna strålkällor med hög aktivitet. Utgångspunkten är verksamhetsutövarens uttryckliga skyldighet att kassera en strålkälla som inte längre behövs, i stället för att t.ex. flytta den till lagerutrymmen för obestämd tid. För ett sådant förfarande skall det alltid finnas en rimlig och godtagbar orsak, t.ex. att man känner till ett användningsbehov.

En strålkälla som blivit överflödig kan tas ur bruk på i princip tre olika sätt. Om strålkällan fortfarande är funktionsduglig kan verksamhetsutövaren överlåta den till en annan verksamhetsutövare som behöver en sådan källa och som har säkerhetstillstånd som berättigar till innehav av källan. Om man inte finner ny användning för en strålkälla som inte längre behövs är den radioaktivt avfall och verksamhetsutövaren är därmed skyldig att se till att den oskadliggörs. Detta kan antingen ske genom att strålkällan returneras till leverantören (i allmänhet tillverkaren,

men i vissa fall importören), vilket i allmänhet förutsätter ett avtal, eller genom att strålkällan överläts till en godkänd anläggning.

31 d §. Identifiering av strålkällor. I syfte att skapa klarhet i övervakningen av slutna strålkällor med hög aktivitet förutsätter strålkällsdirektivet att varje sluten strålkälla med hög aktivitet förses med ett unikt nummer. Själva strålkällan skall märkas med numret på ett så hållbart sätt som möjligt. Dessutom skall numret ingraveras eller stämpas på strålkällans behållare.

Enligt direktivet ansvarar tillverkaren för att strålkällan identifieras genom märkning. Slutna strålkällor med hög aktivitet tillverkas inte i Finland, men för att regleringen skall vara tydlig och logisk föreslås att denna utgångspunkt tydligt skrivs in i strålskyddslagen.

Det 3 mom. som nu föreslås i 31 e § är av praktisk betydelse. Enligt momentet är den som importerar en sluten strålkälla med hög aktivitet skyldig att försäkra sig om att källan har identifierats enligt kraven i 1 mom. I praktiken förutsätter detta att det skall konstateras att strålkapselns identifieringsnummer har på behörigt sätt angivits i det täthetsintyg som följer med strålkällan och att detta nummer är detsamma som det nummer som graverats eller stämpats på strålkällans behållare.

Det föreslås att ett ovillkorligt förbud mot import av oidentifierade slutna strålkällor med hög aktivitet införs. Bestämmelser om straff för underlåtelse att iaktta förbudet föreslås i 61 §.

31 e §. Export och import utanför Europeiska unionen. Den huvudsakliga avsikten med paragrafen är att förhindra att slutna strålkällor med hög aktivitet på ett okontrollerat sätt exporteras till underutvecklade länder utanför Europeiska unionen. Det att paragrafen tas in i lagförslaget föranleds inte direkt av strålkällsdirektivet, utan av den uppförandekod Code of Conduct som publicerats av Internationella atomenergiorganet (IAEA) och som gäller internationell överföring av strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen.

IAEA:s uppförandekod har både ett tidsmässigt och ett sakligt samband med målen i strålkällsdirektivet. Redan av den anledning-

en är det motiverat att den del som gäller internationella överföringar av slutna strålkällor med hög aktivitet tas in i strålskyddslagen i samband med genomförandet av strålkällsdirektivet. Finland har också i sitt svar på den vädjan som godkändes vid IAEA:s generalförsamling 2003 uttryckt sitt stöd för uppförandekoden, varför den 31 e § som nu föreslås på internationell nivå är en konsekvent fortsättning på den ståndpunkt som presenterats.

Enligt principerna i Code of Conduct skall överföringar mellan olika länder av slutna strålkällor med hög aktivitet på förhand godkännas av behöriga myndigheter i mottagarlandet. Den organisation som tar emot en strålkälla skall ha teknisk, administrativ och ekonomisk beredskap för en säker hantering av slutna strålkällor med hög aktivitet både vid användning och kasserande av strålkällan. Med tanke på livscykeln är det centrala ställningstagandet i punkt 27 av betydelse: varje stat skall tillåta att en strålkälla som innehåller radioaktiva ämnen och som är tillverkad i staten i fråga returneras till tillverkaren när strålkällan tagits ur bruk.

31 f §. Ställande av en säkerhet. Bestämmelser om ställande av en sådan ekonomisk säkerhet som avses i strålkällsdirektivet föreslås med en hänvisning till 19 § i strålskyddslagen, vilken kompletteras med den nya 31 f § som nu föreslås.

Enligt 19 § i strålskyddslagen kan en säkerhet förutsättas när tillstånd beviljas för omfattande tillverkning och användning av eller handel med radioaktiva ämnen eller strålkällor som innehåller sådana ämnen, eller verksamheten ger eller kan ge upphov till radioaktivt avfall och oskadliggörandet av det medför betydande kostnader. Genom säkerheten kan sådana kostnader täckas som tillståndsinnehavaren inte kan betala och som föranleds av oskadliggörande av radioaktivt avfall eller åtgärder för sanering av miljön (i sådana fall där miljön till följd av tillståndsinnehavarens verksamhet har förorenats med radioaktiva ämnen).

Bestämmelsen om ekonomisk säkerhet togs in i strålskyddslagen med tanke på relativt omfattande tillverkning, användning och försäljning av radioaktiva ämnen, i fråga om vilken de risker som föranleds av försummel-

se av verksamhetsutövarens ombesörjningsplikt (50 § i strålskyddslagen) skulle vara mycket betydande. Genom möjligheten att kräva en säkerhet tryggades staten, som enligt 51 § i strålskyddslagen har en sekundär ombesörjningsplikt att se till att behövliga åtgärder vidtas i syfte att oskadliggöra det radioaktiva avfallet och sanera miljön. Riskbedömningar har inte i praktiken förutsatt utnyttjande av någon säkerhet.

Strålkällsdirektivet betonar behovet att garantera att strålkällor i alla förhållanden tas ur bruk på ett kontrollerat sätt, och såsom ett centralt sådant sätt föreslås en ekonomisk säkerhet som krävs av verksamhetsutövaren. Å andra sidan tyder den nuvarande internationella utvecklingen på att varje land tar hand om de radioaktiva ämnen som i framtiden finns på det egna territoriet. Avfall som finns i ett annat land kan tas emot om strålkällan i fråga redan från början tillverkats i mottagarlandet. Också i sådana fall är det skäl att ha en skriftlig förbindelse som garanti för mottagandet.

Redan dessa faktorer räcker för att motivera en omvärdering av tillämpningsprinciperna i fråga om säkerhetsinstitutionen när det gäller slutna strålkällor med hög aktivitet. Eftersom avfallskostnaderna för en strålkälla som innehåller radioaktiva ämnen till stor del står i proportion till källans aktivitet föreslås att ett krav på säkerhet enligt 19 § i strålskyddslagen införs för de allra kraftigaste slutna strålkällorna på det sätt som föreslås i 31 f § i lagförslaget.

Enligt lagförslaget skall säkerhet krävas då aktiviteten hos en slutna strålkälla med hög aktivitet överskrider den aktivitetsnivå som anges i bilaga 1 till strålkällsdirektivet med hundra gånger eller mer. Säkerhet behöver dock inte ställas för en strålkälla vars halveringstid är kortare än 150 dagar. Strålkällor som är så kortlivade får "avlivas" inom en rimlig tid, förutsatt att de placeras på ett lämpligt förvaringsställe. På grund av halveringstiden befrias i praktiken iridium 192-källor (halveringstid 73 dygn) och selen 75-källor (120 dygn) som används inom industrifotografering och strålbehandling.

Enligt de kriterier som anges i lagförslaget gäller skyldigheten att ställa säkerhet färre än tio slutna strålkällor med hög aktivitet, som

innehas av tre verksamhetsutövare. Enligt nuvarande bestämmelser gäller skyldigheten att ställa säkerhet inte staten, kommuner, kommunalförbund eller andra med dessa jämförbara offentlighetsrättsliga samfund eller självständiga offentlighetsrättsliga anstalter (19 § 2 mom. i strålskyddslagen). Det finns ingen anledning att ändra på detta vid genomförandet av strålkällsdirektivet, varför de samfund som handhar offentliga uppgifter också i fråga om slutna strålkällor med hög aktivitet är befriade från skyldigheten att ställa säkerhet.

Säkerheten består av en fast grundavgift och en tilläggsavgift som fastställs separat för varje strålkälla. Kriterierna för fastställandet av tilläggsavgiftens storlek är den typ av radioaktivt ämne (radionuklid) som strålkällan innehåller samt strålkällans aktivitet, dvs. i princip hur kraftig den är. Båda kriterierna är centrala komponenter när det gäller hur riskfylld källans strålning är – och samtidigt hur krävande avfallshanteringen är – varför de lämpar sig väl som grund för fastställandet av en säkerhet.

Närmare bestämmelser om grundavgiften och grunderna för beräkning av tilläggsavgiften utfärdas genom förordning av statsrådet. Strålsäkerhetscentralen bestämmer säkerhetens omfattning separat för varje strålkälla som omfattas av skyldigheten att ställa säkerhet.

Enligt strålkällsdirektivet är avsikten med säkerheten att man skall garantera "en säker hantering av strålkällor som kasseras", vilket i sak betyder samma sak som oskadliggörande av radioaktivt avfall enligt strålskyddslagen. Avsikten är att dimensionera kvantitativa grunder för säkerheten i första hand enligt detta kriterium, eftersom fall där en slutna strålkälla med hög aktivitet förorsakar miljöförorening är mycket sällsynta. En strålkälla med hög aktivitet som hamnat i miljön är farlig eftersom den strålar mycket kraftigt, men strålningen har inte förorenande verkan. Med tanke på säkerheten är det viktigt att strålkällan identifieras och med lämplig utrustning förflyttas till en säker förvaringsplats.

Som ekonomisk säkerhet godkänns bankgaranti eller kreditförsäkring. För det fall att en ny typ av säkerhet som fått allmänt godkännande skulle förekomma föreslås att man genom förordning av statsrådet kan föreskri-

va att även en annan säkerhet i eurobelopp kan godkännas om den vad gäller tillförlitligheten kan jämföras med de nämnda säkerheterna.

Den föreslagna 31 f § är avsedd att gälla särskilt kraftiga slutna strålkällor med hög aktivitet, för vilka skyldigheten att ställa säkerhet skall ordnas på det sätt som beskrivits ovan. Avsikten är inte att till övriga delar ingripa i motiveringen till 19 §, varför möjligheten att kräva säkerhet enligt lagrummet i fråga fortfarande gäller i sådana fall där tillstånd söks för omfattande tillverkning och användning av eller handel med radioaktiva ämnen.

31 g §. Bemyndigande. Det föreslås att de bestämmelser för genomförandet av strålkällsdirektivet som skall ges på lägre nivå än genom lag utfärdas genom förordning av statsrådet. I praktiken innebär detta kompletteringar till och ändringar i strålskyddsförordningen.

Genom ändringar i strålskyddslagen genomförs på så sätt i synnerhet vissa krav i artikel 7 i direktivet gällande de uppgifter som skall levereras tillsammans med slutna strålkällor med hög aktivitet, samt krav på hur strålkällan skall förse med märkningar som varnar för strålningsrisken. Det kan konstateras att de sistnämnda kraven i Finland tillämpas på basis av de ST-direktiv som publicerats i Strålsäkerhetscentralens föreskriftssamling. Det är dock befogat att befästa kraven genom en bestämmelse på förordningsnivå.

Strålskyddsförordningen skall också innehålla närmare bestämmelser om verksamhetsutövarens skyldighet att rapportera till tillsynsmyndigheten, dvs. Strålsäkerhetscentralen, om de slutna strålkällor med hög aktivitet som verksamhetsutövaren ansvarar för. Detta gäller i synnerhet rapportering av förvärv, överlåtande och andra bokföringshändelser som gäller strålkällor, så att tillsynsmyndighetens uppgifter hela tiden hålls uppdaterade.

I styckena "Situationen i Finland" och "Ändringar i strålskyddslagen" i den allmänna motiveringen beskrivs den nuvarande situationen i fråga om hantering av radioaktivt avfall. Det konstateras att man för närvarande inte känner till någon organisation med

behörig beredskap och kompetens som skulle ansöka om att bli en godkänd anläggning som sköter de uppgifter som hänför sig till denna avfallshantering. Där föreslås också möjligheten att fortsätta med det nuvarande systemet genom förordning av statsrådet. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen om bemyndigande är sålunda att Strålsäkerhetscentralen fortfarande skall kunna sköta uppgifter som hänför sig till hantering av radioaktivt avfall på uppdrag av social- och hälsovårdsministeriet.

Genom förordning av statsrådet har man för avsikt att utfärda närmare bestämmelser om de kvantitativa grunderna för den ekonomiska säkerhet som avses i 31 f §. Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser också utfärdas om justering av grunderna för fastställande av en säkerhet i det fall att förhållandena väsentligt förändras. Denna möjlighet bör tas i beräkningen när användningstiderna för långlivade strålkällor beaktas. Å andra sidan är det skäl att betona att användning av bemyndigandet förutsätter en väsentlig förändring: värdet av de ekonomiska säkerheterna skall stå i tydlig disproportion till de grunder som har rätt när säkerheten fastställdes.

Såsom tidigare konstaterats motsvarar definitionen av slutna strålkällor med hög aktivitet i 31 a § i lagförslaget definitionen i strålkällsdirektivet. Detta gäller definitionens textdel. De aktivitetsnivåer som preciserar den höga aktiviteten presenteras i direktivet i en tabell, där aktivitetsnivån fastställs per radionuklid. Eftersom informationen i tabellen är exakta specialuppgifter inom strålfysiken och tabellen innehåller all nödvändig information är det inte ändamålsenligt att kopiera den till bestämmelser på lagstiftningsnivå. Därför föreslås att uppgifterna i bilagan publiceras i Strålsäkerhetscentralens föreskriftssamling.

Strålsäkerhetscentralens föreskriftssamling kan läsas i justitieministeriets elektroniska författningssamling (FINLEX), på Strålsäkerhetscentralens egen webbplats samt i bunden form i en tryckt publikationsserie vid Strålsäkerhetscentralen. Dessutom distribuerar Strålsäkerhetscentralen på tjänstens vägnar säkerhetsanvisningar till alla innehavare av säkerhetstillstånd vilkas verksamhet be-

rörs av anvisningen i fråga. Distribueringen ingår i årsavgiften för säkerhetstillståndet utan särskild fakturering.

32 a §. Godkännande av dosimetritjänst. Den som använder strålning eller producerar kärnenergi kan välja mellan att antingen ordna en uppföljning av strålningsarbetstagar nas stråldoser vid en egen dosimetritjänstenhet eller att ge en utomstående tjänsteproducent, som är specialiserad på uppgiften, i uppgift att genomföra dosimetrin. I båda fallen övervakas verksamheten av Strålsäkerhetscentralen som har kontrollerat och godkänt dosimetritjänsten med stöd av sina allmänna befogenheter enligt 6 § i strålskyddslagen.

I den nya 32 a § föreslås att de väsentliga grunderna för Strålsäkerhetscentralens befogenhet och acceptansen av dosimetritjänster klarläggs genom en bestämmelse på lagnivå. Klarläggandet behövs också med tanke på att det finns företag specialiserade på mätteknik och mätning av stråldoser som verkar i Europeiska unionens medlemsstater och även inom större internationella verksamhetsområden.

Mätningar av individuella stråldoser som utförs på behörigt sätt är en nödvändig del av arbetet med att garantera säkerheten för dem som arbetar med strålning. Även om inga utländska mätjänstproducenter hittills har sökt sig till Finland, kan man med anledning av det som nämnts ovan tydligt konstatera att Strålsäkerhetscentralen måste kunna övervaka varje dosimetritjänst med samma effektivitet som den för närvarande övervakar finländska dosimetritjänster. I praktiken innebär detta att en producent av dosimetritjänster skall vara registrerad i Finland och här ha driftsställe och registrerade ansvariga personer.

En annan viktig aspekt är kommunikationen inom dosimetritjänstverksamheten. För att fullständigt kunna sköta sin del när det gäller att garantera säkerheten för strålningsarbetarna skall dosimetritjänsten kunna kommunicera på det inhemska språk som används som arbetspråk på det ställe där strålningen används. Uppföljningen av stråldoser är individuell, vilket innebär att varje arbetstagare som omfattas av uppföljningen anses som kund hos dosimetritjänsten när det gäller kommunikationskravet. Ett klart förverkli-

gande av de särskilda aspekter kring dosimetritjänsten som nu presenterats hör i detta sammanhang till saken, även om det inte skulle vara ändamålsenligt att utfärda särskilda bestämmelser på lagnivå om dem.

52 a §. Import, export och transitering. Paragrafen gäller överföringar av radioaktivt avfall från en stat till en annan. I sin nuvarande form innehåller paragrafen för det första bestämmelser om att import, export och transitering av radioaktivt avfall på finländskt territorium förutsätter ett särskilt godkännande av Strålsäkerhetscentralen för varje enskilt avfallsparti. I det andra momentet förbjuds export av radioaktiva ämnen till ett land som inte har beredskap med avseende på teknik, administration eller ekonomi för att hantera avfallet.

Enligt det föreslagna nya 3 mom. får en strålkälla som tagits ur bruk och som är tillverkad utanför Finland inte föras in i Finland som radioaktivt avfall. Förslaget föranleder ingen egentlig ändring i den rådande situationen. Importen är redan nu beroende av ett godkännande från Strålsäkerhetscentralen. Eftersom bestämmelserna i avtalet mellan staten och Industrins Kraft endast tillåter att radioaktivt avfall som uppkommit i Finland deponeras i klippgrottan i Olkiluoto, har det inte heller funnits några verkliga förutsättningar för att godkänna import av avfall med främmande ursprung.

Förslaget är dock principiellt viktigt. Om Strålsäkerhetscentralen får en ansökan om tillstånd för import av ett parti radioaktivt avfall av främmande ursprung bör den kunna motivera ett negativt beslut med stöd på politisk nivå. Förslaget motsvarar också det synsätt som kan observeras i den internationella åsiktsatmosfären. Ett uttryck för detta synsätt är IAEA:s Code of Conduct, som behandlats ovan i samband med 31e §, i synnerhet punkt 27 i denna uppförandekod.

Det föreslagna förbudet förhindrar naturligtvis inte import av sådana strålkällor innehållande radioaktiva ämnen som tagits ur bruk i ursprungslandet men som man i Finland har god användning för. Det är också möjligt att importera ett mindre parti radioaktivt avfall t.ex. för forskningssyfte. Förbudet är inte heller avsett att gälla en situation där radioaktivt avfall som en finländsk verksam-

hetsutövare ansvarar för tillfälligt exporteras till ett annat land med ett avtal om att det returneras till Finland när uppgiften slutförts. En förutsättning är att returen är fastställd redan innan avfallet förts till det andra landet och att ett rimligt och acceptabelt syfte för den tillfälliga överföringen anges.

Avsikten med det föreslagna förbudet är att förhindra att radioaktivt avfall med främmande ursprung importeras till Finland uttryckligen såsom radioaktivt avfall enligt 10 § i strålskyddslagen. Principen kan jämföras med de tillägg gällande kärnavfallshantering som år 1994 gjordes i kärnenergilagen (990/1987). Enligt den 6 a § som då infördes i kärnenergilagen skall kärnavfall som uppkommit i Finland hanteras och slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland. Å andra sidan föreskriver den 6 b § som gavs samtidigt att kärnavfall som uppkommit utanför Finland inte får hanteras, lagras eller slutförvaras på ett sätt som är avsett att bli bestående i Finland.

61 §. Strålskyddsförseelse. Paragrafen innehåller bestämmelser om straff för administrativa förseelser eller försummelser som hänför sig till användning av strålning och som inte nödvändigtvis medför konkret fara. I paragrafen föreslås tillägg genom vilka det straffrättsliga ansvaret utvidgas att gälla även brott mot preciserade skyldigheter eller försummelse av förbudsbestämmelser enligt detta lagförslag.

71 §. Rätt att meddela undantag. När strålskyddslagen stiftades intogs i den ett bemyndigande enligt vilket Strålsäkerhetscentralen på de villkor som den beslutar får medge undantag från en bestämmelse eller ett stadgande som utfärdats med stöd av strålskyddslagen. En uttrycklig förutsättning för detta var att "avsedd säkerhet kan uppnås". Bemyndigandet berättigade sålunda inte till åkall på säkerheten, utan endast till en möjlighet att bedöma vilken som är den bästa lösningen i praktiken i ett enskilt fall där en direkt tillämpning av bestämmelsen eller stadgandet skulle vara klart oändamålsenlig.

Vid beredningen av strålskyddslagen kunde man inte med full säkerhet förutse hur de nya bestämmelserna skulle komma att fungera i olika praktiska tillämpningssituationer. Nu när strålskyddslagen och de säkerhetsbe-

stämmelser som stöder sig på den har etablerat sig och utvecklats kan paragrafen om bemyndigande konstateras vara klart onödig. Strålskyddslagen har varit i kraft nästan femton år, men bemyndigandet har inte utnyttjats en enda gång.

Europeiska kommissionen har fäst uppmärksamhet vid 71 § i strålskyddslagen med frågan om det bemyndigande som givits tillsynsmyndigheten är oskäligt omfattande. I den svarspromemoria som Finland lämnade till kommissionen konstaterades bemyndigandets särskilda karaktär samt att bemyndigandet aldrig använts. Också med avseende på detta är det skäl att upphäva paragrafen om bemyndigande såsom onödig.

2. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda ikraft vid ingången av år 2006.

I ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna har man beaktat de tidsgränser som i artikel 16 i strålkällsdirektivet ställts upp för medlemsländerna när det gäller att genomföra direktivet samt för tillämpningen av vissa krav i direktivet i funktioner som redan existerar.

De tidsgränser som fastställs i övergångsbestämmelserna motsvarar gränserna i direktivet, dock så att skyldigheten att bifoga uppgifter om en oidentifierad sluten strålkälla som är i användning måste uppfyllas ett år tidigare än enligt den tidsgräns, utgången av 2007, som anges i direktivet. Det är inte svårt för verksamhetsutövarna att uppfylla skyldigheten inom den utsatta tiden. En planmässig gradering av uppgifterna under övergångstiden är också i övrigt ändamålsenlig.

Den säkerhet som avses i 31 § i lagförslaget skall krävas i samband med beviljande av säkerhetstillstånd om tillståndsansökan för användning av en ovan avsedd sluten strålkälla har lämnats efter att den ändring av strålskyddslagen som nu bereds har trätt i kraft. Om tillstånd har beviljats eller ansökan om tillstånd har lämnats innan lagförslaget trätt i kraft, skall säkerhet ställas inom den tid som anges i direktivet, dvs. före utgången av 2007.

Med anledning av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

*Lagförslag***Lag****om ändring av strålskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strålskyddslagen av den 27 mars 1991 (592/1991) 71 §,
ändras 61 § 3 punkten, sådan den lyder i lag 418/2002, samt
fogas till 10 § ett nytt 3 mom., till 12 §, sådan den lyder i lag 1142/1998, ett nytt 2 mom., till
 lagen nya 14 a och 14 b §, ett nytt 8 a kap. och en ny 32 a §, till 52 a §, sådan den lyder i lag
 1334/1994, ett nytt 3 mom. samt till 61 §, sådan den lyder i nämnda lag 418/2002, nya 3 a-
 och 3 b-punkter som följer:

10 §

Radioaktivt avfall

Med *godkänd anläggning* avses sådana i Finland registrerade företag eller andra verksamhetsutövare vars verksamhetsområde omfattar oskadliggörande av radioaktivt avfall och som har säkerhetstillstånd för denna typ av verksamhet.

12 §

Strålningsarbete

Med *godkänd dosimetritjänst* avses en verksamhetsenhet eller tjänsteproducent som ansvarar för mätande och fastställande av individuella stråldoser vid kontrollen av arbetstagarnas exponering för strålning och som Strålsäkerhetscentralen har godkänt enligt 32 a §.

14 a §

Skyldighet att ordna utbildning

Verksamhetsutövaren är skyldig att ordna utbildning för personer som deltar i användning av strålkällor. Utbildningen skall planeras enligt verksamhetens art och omfattning och i den skall förutom de kunskaper och färdigheter som förutsätts för användning av strålkällor även betonas säkerhet och kvalitetsledning för förebyggande av incidenter som avviker från det normala.

14 b §

Bokförings- och anmälningsskyldighet

Verksamhetsutövaren skall föra bok över de strålkällor inom det egna ansvarsområdet som innehåller radioaktiva ämnen. Bokföringen skall hållas uppdaterad.

Förvärv, överlåtelse och andra bokföringshändelser i fråga om strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen skall anmälas till

ett register som förs av Strålsäkerhetscentralen. Vid anmälan gäller det som föreskrivits eller föreskrivs om saken genom förordning av statsrådet.

Strålsäkerhetscentralen ger närmare anvisningar om bokföringen och anmälan till registret.

8 a kap.

Slutna strålkällor med hög aktivitet

31 a §

Definitioner

Med *strålkällsdirektivet* avses Europeiska unionens råds direktiv 2003/122/EURATOM om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor.

Med *sluten strålkälla* med hög aktivitet (strålkälla) avses en strålkälla som innehåller en eller flera radionuklider vars aktivitet vid tidpunkten för tillverkningen, eller om aktiviteten vid den tidpunkten inte är känd, när den först släpps ut på marknaden, uppgår till minst det värde som framgår av bilaga 1 i strålkällsdirektivet. Strålkällans struktur förhindrar vid normal användning att det radioaktiva ämnet sprids ut i miljön.

31 b §

Ansökan om och beviljande av säkerhetstillstånd

Till ansökan om säkerhetstillstånd för användning av slutna strålkällor med hög aktivitet skall fogas en redogörelse för hur kraven i 16 och 18 § i denna lag uppfylls. Redogörelsen skall i synnerhet innehålla uppgifter om

1) strålkällorna och deras behållare samt de anordningar som hänför sig till användningen av strålkällorna,

2) det kvalitetssystem som hänför sig till användningen och underhållet av strålkällorna samt de förfaringssätt som används inom kvalitetsledningen,

3) underhållet av strålkällorna och behållarna samt de anordningar som hänför sig till användningen av strålkällorna,

4) förfarandet i nödsituationer och situationer där säkerheten äventyras allvarligt, samt

5) de åtgärder som har vidtagits för oskadliggörande av strålkällor som tas ur bruk, inklusive åtgärder med vilka strålkällan kan returneras till tillverkaren eller leverantören eller överlåtas till en godkänd anläggning.

Tillstånd till användning av strålkällor som avses i 31 f § kan beviljas endast om en sådan säkerhet som avses i 19 § har ställts.

Vid beviljandet av säkerhetstillstånd skall Strålsäkerhetscentralen uppställa villkor som är nödvändiga för att säkerhetskraven skall uppfyllas.

31 c §

Användning av strålkällor

Verksamhetsutövare skall vid användning av slutna strålkällor med hög aktivitet särskilt noggrant:

1) säkerställa strålkällornas täthet med adekvata, regelbundna tester;

2) kontrollera regelbundet strålkällorna och deras placering;

3) skydda strålkällorna mot lagstridig verksamhet, försvinnande och skador;

4) vidta åtgärder med de medel som står till förfogande för att garantera trygga förhållanden och vid behov återställa dem när en strålkälla har skadats, försvunnit eller utsatts för lagstridig verksamhet; samt

5) kassera en strålkälla som inte längre behövs genom att returnera den till tillverkaren eller leverantören eller överlåta den till en godkänd anläggning eller en annan verksamhetsutövare som har behörigt tillstånd.

31 d §

Identifiering av strålkällor

Varje sluten strålkälla med hög aktivitet skall vara försedd med ett unikt identifieringsnummer, som själva strålkällan märks med på ett så hållbart sätt som möjligt och som ingraveras eller stämplas på strålkällans behållare.

Strålkällans tillverkare ansvarar för identifieringen.

Den som importerar en sluten strålkälla

med hög aktivitet är skyldig att försäkra sig om att strålkällan har identifierats i enlighet med de krav som bestäms i 1 mom.

31 e §

Export och import utanför Europeiska unionen

Export eller import av en sluten strålkälla eller strålkällor med hög aktivitet till eller från ett land utanför Europeiska unionen skall i fråga om varje parti på förhand godkännas av Strålsäkerhetscentralen. Närmare bestämmelser om förfarandet för godkännande utfärdas genom förordning av statsrådet.

En sluten strålkälla med hög aktivitet får inte exporteras till ett land som inte har tillräcklig beredskap med avseende på teknik, lagstiftning och administration för att garantera säkerheten i fråga om strålkällan och dess användning.

31 f §

Ställande av säkerhet

Verksamhetsutövaren skall ställa säkerhet enligt 19 § om aktiviteten hos en sluten strålkälla med hög aktivitet överskrider den aktivitetsnivå som anges i bilaga 1 till strålkällsdirektivet hundra gånger eller mer. Säkerhet behöver dock inte ställas för en strålkälla vars halveringstid är kortare än 150 dagar.

Strålsäkerhetscentralen bestämmer säkerhetens omfattning separat för varje strålkälla. Säkerhetsbeloppet består av en fast grundavgift och en tilläggsavgift som fastställs för strålkällan utgående från den typ av radioaktivt ämne som strålkällan innehåller och strålkällans aktivitet.

Säkerhetsbeloppet avrundas till närmaste tusen euro. Så säkerheten skall vara en bankgaranti eller kreditförsäkring eller en genom förordning av statsrådet fastställd säkerhet som i fråga om hur betryggande den är kan jämföras med dem.

31 g §

Bemyndigande

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om

1) de uppgifter om strålkällan och identifieringen av den som skall levereras tillsammans med varje sluten strålkälla med hög aktivitet samt om förseende av strålkällan med en varning för risk för strålning,

2) verksamhetsutövarens skyldighet att rapportera till tillsynsmyndigheten om de slutna strålkällor med hög aktivitet som verksamhetsutövaren ansvarar för,

3) hur staten skall vidta nödvändiga åtgärder för oskadliggörande av radioaktivt avfall, om det för tillfället inte finns någon sådan godkänd anläggning som avses i 10 § 3 mom., samt

4) grunderna för fastställande av en sådan säkerhet som avses i 31 f §.

Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser också utfärdas om justering av grunderna för fastställande av säkerhet i det fall att förhållandena förändras väsentligt. Samtidigt skall vid behov föreskrivas om den tid inom vilken tidigare ställda säkerheter skall kompletteras i enlighet med de justerade grunderna.

De aktivitetsnivåer för radionuklider som avses i bilaga 1 till strålkällsdirektivet publiceras i Strålsäkerhetscentralens föreskriftsamling.

32 a §

Godkännande av dosimetritjänst

Dosimetritjänst som avses i 12 § skall godkännas av Strålsäkerhetscentralen innan verksamheten inleds.

Vid bedömningen av dosimetritjänsten skall särskild uppmärksamhet fästas vid mätningens metodernas lämplighet, mätningssystemens kompetens samt det kvalitetssystem som används inom verksamhetens ledning. Dosimetritjänsten godkänns för viss tid, högst fem år i sänder.

I fråga om tillsynen över en godkänd dosimetritjänst gäller bestämmelserna i 53 §.

52 a §

Import, export och transitering

En strålkälla som tagits ur bruk och som är tillverkad utanför Finland får inte föras in i Finland som radioaktivt avfall.

61 §

Strålskyddsförseelse

En verksamhetsledare som uppsåtligt deler av oaktsamhet väsentligt

3) försummar den i 15 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter, överlåtarens plikter enligt 28 §, ombesörjningsplikten enligt 29 §, överlåtarens utredningsplikt enligt 52 § eller ansökan om godkännande enligt 31 e eller 52 a §,

3 a) försummar den bokförings- och anmälningskyldighet som avses i 14 b § eller iakttagandet av de bestämmelser som genom förordning av statsrådet utfärdats om anmälan till tillsynsmyndigheten om förvärv, överlåtelser och andra bokföringshändelser gällande strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen,

3 b) tillverkar en sluten strålkälla med hög aktivitet utan att identifiera den på det sätt som avses i 31 d § eller trots förbudet i 31 d § 3 mom. importerar en sluten strålkälla med hög aktivitet som inte identifierats, eller

skall, om inte gärningen är straffbar enligt 60 § eller om inte strängare straff för den bestäms någon annanstans i lag, för strålskyddsförseelse dömas till böter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Slutna strålkällor med hög aktivitet som är i användning och som inte har identifierats så som föreskrivs i denna lag skall på lämpligt sätt före utgången av 2006 föras med uppgifter om strålkällorna och deras egenskaper.

De villkor som anges i 31 c § i denna lag skall till alla delar vara uppfyllda vid utgången av 2007.

Om säkerhetstillstånd för användning av en sluten strålkälla har beviljats eller ansökan om säkerhetstillstånd har lämnats in före denna lags ikraftträdande, skall säkerheten som avses i 31 f § ställas före utgången av 2007.

Helsingfors den 21 oktober 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Social- och hälsovårdsminister *Tuula Haatainen*

Lag**om ändring av strålskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i strålskyddslagen av den 27 mars 1991 (592/1991) 71 §,
ändras 61 § 3 punkten, sådan den lyder i lag 418/2002, samt
fogas till 10 § ett nytt 3 mom., till 12 §, sådan den lyder i lag 1142/1998, ett nytt 2 mom., till
 lagen nya 14 a och 14 b §, ett nytt 8 a kap. och en ny 32 a §, till 52 a §, sådan den lyder i lag
 1334/1994, ett nytt 3 mom. samt till 61 §, sådan den lyder i nämnda lag 418/2002, nya 3 a-
 och 3 b-punkter som följer:

Gällande lag

Förslag

10 §

Radioaktivt avfall

Med godkänd anläggning avses sådana i Finland registrerade företag eller andra verksamhetsutövare vars verksamhetsområde omfattar oskadliggörande av radioaktivt avfall och som har säkerhetstillstånd för denna typ av verksamhet.

12 §

Strålningsarbete

Med godkänd dosimetritjänst avses en verksamhetsenhet eller tjänstproducent som ansvarar för mätande och fastställande av individuella stråldoser vid kontrollen av arbetstagarnas exponering för strålning och som Strålsäkerhetscentralen har godkänt enligt 32 a §.

14 a §

*Skyldighet att ordna utbildning**Verksamhetsutövaren är skyldig att ordna*

Förslag

utbildning för personer som deltar i användning av strålkällor. Utbildningen skall planeras enligt verksamhetens art och omfattning och i den skall förutom de kunskaper och färdigheter som förutsätts för användning av strålkällor även betonas säkerhet och kvalitetsledning för förebyggande av incidenter som avviker från det normala.

14 b §

Bokförings- och anmälningsskyldighet

Verksamhetsutövaren skall föra bok över de strålkällor inom det egna ansvarsområdet som innehåller radioaktiva ämnen. Bokföringen skall hållas uppdaterad.

Förvärv, överlåtelser och andra bokföringshändelser i fråga om strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen skall anmälas till ett register som förs av Strålsäkerhetscentralen. Vid anmälan gäller det som föreskrivits eller föreskrivs om saken genom förordning av statsrådet.

Strålsäkerhetscentralen ger närmare anvisningar om bokföringen och anmälan till registret.

8 a kap.

Slutna strålkällor med hög aktivitet

31 a §

Definitioner

Med strålkällsdirektivet avses Europeiska unionens råds direktiv 2003/122/EURATOM om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor.

Med slutna strålkälla med hög aktivitet (strålkälla) avses en strålkälla som innehåller en eller flera radionuklider vars aktivitet vid tidpunkten för tillverkningen, eller om aktiviteten vid den tidpunkten inte är känd, när den först släpps ut på marknaden, uppgår till minst det värde som framgår av bilaga 1 i strålkällsdirektivet. Strålkällans

struktur förhindrar vid normal användning att det radioaktiva ämnet sprids ut i miljön.

31 b §

Ansökan om och beviljande av säkerhetstillstånd

Till ansökan om säkerhetstillstånd för användning av slutna strålkällor med hög aktivitet skall fogas en redogörelse för hur kraven i 16 och 18 § i denna lag uppfylls. Redogörelsen skall i synnerhet innehålla uppgifter om

1) strålkällorna och deras behållare samt de anordningar som hänför sig till användningen av strålkällorna,

2) det kvalitetssystem som hänför sig till användningen och underhållet av strålkällorna samt de förfaringssätt som används inom kvalitetsledningen,

3) underhållet av strålkällorna och behållarna samt de anordningar som hänför sig till användningen av strålkällorna,

4) förfarandet i nödsituationer och situationer där säkerheten äventyras allvarligt, samt

5) de åtgärder som har vidtagits för oskadliggörande av strålkällor som tas ur bruk, inklusive åtgärder med vilka strålkällan kan returneras till tillverkaren eller leverantören eller överlätas till en godkänd anläggning.

Tillstånd till användning av strålkällor som avses i 31 f § kan beviljas endast om en sådan säkerhet som avses i 19 § har ställts.

Vid beviljandet av säkerhetstillstånd skall Strålsäkerhetscentralen uppställa villkor som är nödvändiga för att säkerhetskraven skall uppfyllas.

31 c §

Användning av strålkällor

Verksamhetsutövare skall vid användning av slutna strålkällor med hög aktivitet särskilt noggrant:

1) säkerställa strålkällornas täthet med adekvata, regelbundna tester;

Förslag

2) kontrollera regelbundet strålkällorna och deras placering;

3) skydda strålkällorna mot lagstridig verksamhet, försvinnande och skador;

4) vidta åtgärder med de medel som står till förfogande för att garantera trygga förhållanden och vid behov återställa dem när en strålkälla har skadats, försvunnit eller utsattas för lagstridig verksamhet; samt

5) kassera en strålkälla som inte längre behövs genom att returnera den till tillverkaren eller leverantören eller överlåta den till en godkänd anläggning eller en annan verksamhetsutövare som har behörigt tillstånd.

31 d §

Identifiering av strålkällor

Varje sluten strålkälla med hög aktivitet skall vara försedd med ett unikt identifieringsnummer, som själva strålkällan märks med på ett så hållbart sätt som möjligt och som ingraveras eller stämplas på strålkällans behållare.

Strålkällans tillverkare ansvarar för identifieringen.

Den som importerar en sluten strålkälla med hög aktivitet är skyldig att försäkra sig om att strålkällan har identifierats i enlighet med de krav som bestäms i 1 mom.

31 e §

Export och import utanför Europeiska unionen

Export eller import av en sluten strålkälla eller strålkällor med hög aktivitet till eller från ett land utanför Europeiska unionen skall i fråga om varje parti på förhand godkännas av Strålsäkerhetscentralen. Närmare bestämmelser om förfarandet för godkännande utfärdas genom förordning av statsrådet.

En sluten strålkälla med hög aktivitet får inte exporteras till ett land som inte har tillräcklig beredskap med avseende på teknik, lagstiftning och administration för att ga-

rantera säkerheten i fråga om strålkällan och dess användning.

31 f §

Ställande av säkerhet

Verksamhetsutövaren skall ställa säkerhet enligt 19 § om aktiviteten hos en sluten strålkälla med hög aktivitet överskrider den aktivitetsnivå som anges i bilaga 1 till strålkällsdirektivet hundra gånger eller mer. Säkerhet behöver dock inte ställas för en strålkälla vars halveringstid är kortare än 150 dagar.

Strålsäkerhetscentralen bestämmer säkerhetens omfattning separat för varje strålkälla. Säkerhetsbeloppet består av en fast grundavgift och en tilläggsavgift som fastställs för strålkällan utgående från den typ av radioaktivt ämne som strålkällan innehåller och strålkällans aktivitet.

Säkerhetsbeloppet avrundas till närmaste tusen euro. Så säkerheten skall vara en bankgaranti eller kreditförsäkring eller en genom förordning av statsrådet fastställd säkerhet som i fråga om hur betryggande den är kan jämföras med dem.

31 g §

Bemyndigande

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om

1) de uppgifter om strålkällan och identifieringen av den som skall levereras tillsammans med varje sluten strålkälla med hög aktivitet samt om förseende av strålkällan med en varning för risk för strålning,

2) verksamhetsutövarens skyldighet att rapportera till tillsynsmyndigheten om de slutna strålkällor med hög aktivitet som verksamhetsutövaren ansvarar för,

3) hur staten skall vidta nödvändiga åtgärder för oskadliggörande av radioaktivt avfall, om det för tillfället inte finns någon sådan godkänd anläggning som avses i 10 § 3 mom., samt

4) grunderna för fastställande av en å-

dan säkerhet som avses i 31 f §.

Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser också utfärdas om justering av grunderna för fastställande av säkerhet i det fall att förhållandena förändras väsentligt. Samtidigt skall vid behov föreskrivas om den tid inom vilken tidigare ställda säkerheter skall kompletteras i enlighet med de justerade grunderna.

De aktivitetsnivåer för radionuklider som avses i bilaga 1 till strålkällsdirektivet publiceras i Strålsäkerhetscentralens föreskriftssamling.

32 a §

Godkännande av dosimetritjänst

Dosimetritjänst som avses i 12 § skall godkännas av Strålsäkerhetscentralen innan verksamheten inleds.

Vid bedömningen av dosimetritjänsten skall särskild uppmärksamhet fästas vid mätningens lämplighet, mätningssystemens kompetens samt det kvalitetsystem som används inom verksamhetens ledning. Dosimetritjänsten godkänns för viss tid, högst fem år i sänder.

I fråga om tillsynen över en godkänd dosimetritjänst gäller bestämmelserna i 53 §.

52 a §

Import, export och transitering

En strålkälla som tagits ur bruk och som är tillverkad utanför Finland får inte föras in i Finland som radioaktivt avfall.

61 §

Strålskyddsförseelse

En verksamhetsledare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt

61 §

Strålskyddsförseelse

En verksamhetsledare som uppsåtligen eller av oaktsamhet väsentligt

Gällande lag

3) försummar den i 15 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter, överlåtarens plikter enligt 28 §, ombesörjningsplikten enligt 29 §, överlåtarens utredningsplikt enligt 52 § eller ansökan om godkännande enligt 52 a § eller

skall, om inte gärningen är straffbar enligt 60 § eller om inte strängare straff för den bestäms någon annanstans i lag, för *strålskyddsförseelse* dömas till böter.

71 §

Rätt att meddela undantag

Om iakttagandet av ett stadgande eller en bestämmelse som utfärdas med stöd av denna lag medför betydande olägenhet eller annars är uppenbart oändamålsenligt och avsedd säkerhet kan uppnås på något annat sätt, får strålsäkerhetscentralen på de villkor som den beslutar medge undantag från stadgandet eller bestämmelsen.

Förslag

3) försummar den i 15 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter, överlåtarens plikter enligt 28 §, ombesörjningsplikten enligt 29 §, överlåtarens utredningsplikt enligt 52 § eller ansökan om godkännande enligt 31 e eller 52 a §,

3 a) försummar den bokförings- och anmälningsskyldighet som avses i 14 b § eller iakttagandet av de bestämmelser som genom förordning av statsrådet utfärdats om anmälan till tillsynsmyndigheten om förvärv, överlåtelser och andra bokföringshändelser gällande strålkällor som innehåller radioaktiva ämnen,

3 b) tillverkar en sluten strålkälla med hög aktivitet utan att identifiera den på det sätt som avses i 31 d § eller trots förbudet i 31 d § 3 mom. importerar en sluten strålkälla med hög aktivitet som inte identifierats, eller

skall, om inte gärningen är straffbar enligt 60 § eller om inte strängare straff för den bestäms någon annanstans i lag, för *strålskyddsförseelse* dömas till böter.

71 §

Rätt att meddela undantag

(Upphävs.)

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Slutna strålkällor med hög aktivitet som är i användning och som inte har identifierats så som föreskrivs i denna lag skall på lämpligt sätt före utgången av 2006 försees med uppgifter om strålkällorna och deras egenskaper.*

De villkor som anges i 31 c § i denna lag skall till alla delar vara uppfyllda vid utgången av 2007.

Om säkerhetstillstånd för användning av

28

Gällande lag

Förslag

en sluten stråkälla har beviljats eller ansökan om säkerhetstillstånd har lämnats in före denna lags ikraftträdande, skall säkerheten som avses i 31 f § ställas före utgången av 2007.